

Národní parky austrálie

Velký bariérový útes a národní parky Australského svazu

Poloha a charakteristika

Velký bariérový útes neboli angl. Great Barrier Reef (původní obyvateli nazýván Waga Gabú) se rozprostírá podél pobřeží Queenslandu (severových. Austrálie) v korálovém moři.

Je dlouhý přes 2000 km a 2-150 km široký. Jedná se o největší korálový útes světa. Velká část útesu je chráněna jako Great Barrier Reef Marine Park a od roku 1980 je celý útes pod ochranou UNESCO.

Velký bariérový útes tvoří bohatý a složitý ekosystém, v němž žijí stovky druhů ryby i samotných korálů, desítky druhů mořských hadů a měkkýšů. V místech, kde se dostává nad hladinu, slouží jako útočiště ptáků. Z vodních živočichů jsou to např.: osteneček oranžoproužkovaný (ryba), Osteneček zelenavý, homolice, Rozedranec Commersonův, žralok kobercový, ostnokožci (ježovky, hvězdice, sumýši)

Velký bariérový útes u Austrálie patří mezi tzv. *bariérové korálové útesy* = není vždy souvislý, tvoří série téměř souvislých hřbetů, které se člení na vnitřní a vnější útesy. Na vnějším okraji je množství korálů přímo pod hladinou – růstem korálů se návětrný okraj útesu rozšiřuje. Směrem k pevnině jednotlivých trsů korálů ubývá v důsledku vlivů sladké vody a ukládání sedimentů.

Vzhled

Z útesu vystupuje nad hladinu nepřeberné množství ostrovů a ostrůvků. Je to jediná stavba živých tvorů na Zemi viditelná i z Měsíce.

Útes se každoročně zvětšuje a roste zevnitř i zvenku, neboť polypi, kteří jej tvoří, se neustále množí a vytváří nové jedince. Každý polyp je živočišnou tkání vázán se svým sousedem, což přispívá k jejich vzájemné soudružnosti. Každý druh korálu má svůj vlastní tvar růstu, čímž vzniká značná rozmanitost útesu, nejrůznějšími kopci, plošinami a tabulemi.

Stáří

Mnoha metodami se odhadovalo stáří VBÚ – jeho stáří je 600 tisíc let, což se zjistilo geologickým vrtem do podloží.

Ochrana

Od roku 1979 byla část Velkého bariérového útesu prohlášena mořským parkem a v roce 1980 jej UNESCO prohlásilo světovou přírodní rezervací.

V současné době zde existují tzv. „**zelené zóny**“, kde je zakázán jakýkoliv rybolov. Týká se to asi 5% útesu, což je plocha o rozloze 16 000 km². Zelené zóny se mají v budoucnu dále rozšiřovat. Rybářům se to ale nelíbí. Hrozí jim však vysoké pokuty (v přepočtu asi 19 milionů korun pro společnost a 3 miliony pro soukromého rybáře).

Ekologové však upozorňují, že má-li útes zůstat v budoucnu zachovalý, je třeba ho chránit z 30 - 50%.

Problémy

– *hvězdice trnitá*: živí se polypy tvrdých korálů a dokáže spořádat až 1 800 cm² korálového útesu denně. Jednou z příčin této katastrofy je úbytek přirozených nepřátel jejích planktonních larviček - ryb ploskozubců a malých druhů žraloků.

Více nebo méně je poškozeno 70 % korálových útesů .

- *kácení lesů*: vegetační kryt tvořil přirozený filtr, takže půda nebyla řekami přímo splachována do moře, nyní dochází k erozi půdy

- *znečištění prostředí*: splaškové odpadní vody, ropné látky

- *rybolov*

- *turismus*: lastury tritonek a další mořští živočichové jsou vyhledávanými suvenýry pro turisty.

Kvůli jeho obrovské různorodosti fauny a flory, teplým jasným vodám a jeho přístupnosti je velmi populární cíl pro turisty, obzvláště potápěče. Mnohá města podél pobřeží Queenslandu nabízejí cesty lodí k útesu několikrát denně.

Národní park Willandra

Národní park Willandra je australský národní park o ploše 193,86 km² v Novém Jižním Walesu, 582 km západně od Sydney. Byl založen 26. května 1972. Park obsahuje fosilní pozůstatky řady jezer a písčité formace pocházejících z pleistocénu. V parku se nachází archeologické důkazy lidského osídlení z doby před 45 - 60 000 lety. Jedná se o unikátní památku ve studii lidské evoluce na australském kontinentu. Nalezlo se zde také několik dobře zachovaných zkamenělin obřích vačnatců.

Booderee

- rozsáhlé nenarušené pláže s nejběleším pískem na světě, hojná fauna a flora.

Od roku 1971 rezervace, 1992 se stala národním parkem - místním domorodcům byla nabídnuta dvě místa parku, ale nabídka byla odmítnuta (jako součást protestu v otázkách práv k půdě). V roce 1995 byl park převeden na komunitu domorodých obyvatel (Aborigenců), která pronajímá prostor Australskému ministerstvu životního prostředí a kulturního dědictví.

Národní park Purnululu

V Západní Austrálii.

V roce 1967 byla celá oblast horního toku řeky Ord River prohlášena za přírodní rezervaci, aby mohlo dojít k obnovení značně zdevastované původní vegetace. Samotný pozoruhodný vzhled pohoří Bungle Bungle Range byl však objeven náhodou mnohem později v roce 1980. celá oblast se od roku 1987 stala národním parkem. Rozloha parku činí 209 000 ha.

Z důvodu snížení počtu návštěvníků a odlehlosti tohoto národního parku byla vybudována krkolomná a obtížná terénní cesta dlouhá 55 kilometrů, která je neudržovaná a sjízdná jen pro

terénní vozy v dobrém technickém stavu. Od ledna do konce března je park téměř nedostupný, protože období dešťů má za následek rozvodnění creeků, a je tak znemožněn průjezd. Samotné domorodé jméno tohoto pohoří - Purnululu pochází z jazyka domorodců kmene *Kija*, žijícího původně v této oblasti, a znamená "mnoho hor". Častější název **Bungle Bungle**. V oblasti bylo domorodci vytvořeno množství skalních maleb, ty se ale nacházejí na východní straně pohoří, která není navštěvována. Pohoří skrývá také posvátná místa domorodců, jež jsou dodnes uctívána jako sídla duchů předků.

Na území parku roste mnoho vzácných rostlin. Nejvzácnější z nich je palma olejnatá (*Livistona mariae*). Dosahují průměrné výšky 15 metrů. Jejich stáří se pohybuje okolo 250 let.

Dále zde místy rostou křovité porosty akácií a keřů. Při východním úpatí pohoří nalezneme řídké eukalyptové lesy. Většina okolní krajiny však je porostlá trávami kterým se říká **Spinifex**. Tyto trávy mohou tvořit osamocené trsy o průměru až 200 cm a výšce do 150 cm. Z fauny jsou nejpočetněji zastoupeni ptáci, těch se v této oblasti vyskytuje 130 druhů. Naleznete tu také mnoho druhů drobných vačnatců, plazů a tři druhy žab.

V tomto pohoří se nachází mnoho roklí a soutěsek. Rokle Echidna Chasm se nalézá v severozápadním výběžku horského masivu Purnululu .

Národní park Kakadu

Sever Austrálie, 1210 km V od Darwinu, 20 000 km² rozloha, třetina jeho území patří aboriginským kmenům, které svou půdu pronajali australské správě parku. UNESCO, Skalnatá a kamenitá krajina, Časté povodně od listopadu do dubna, krokodýli, hadi, ještěrky, poušť od května do října. Východ četné jeskyně a skalní převisy, aboriginci zde již před 18000 lety ryli do stěn své mýty a příběhy. Propasti s jedinečnými společenstvy Kamenitá krajina s řídkým eukalyptovým lesem. Karetá obrovská, dlouhokrčka australská, smrtonoš zmijí, ještěr okružnatý. Na pobřeží mokřady nejvýznamnější na zemi. 75% druhů všech mangrove v austrálii. Chov Krokodýlů, ryb, želv, vzácných žab a celosvětově ohrožených dugongů.

Národní park Uluru (Ayers Rock) – Kata Tjuta (Olgas)

Souřadnice: 25°20'42" j. š., 131°02'10" v. d.

Uluru (dříve **Ayers Rock**) (s diakritikou přesněji *Uluṛu* – výsl. [ulu.ɻu], jinak také *Oolora*, *The Rock*, *Ayersova skála*) je nejobemnější monolit na světě, či jednolitý pískovcový útvar ležící ve středu australského kontinentu na domorodém území v Severním teritoriu a Národním parku Uluru – Kata Tjuta. Uluru je název domorodého původu.

Monolit ční 348 metrů nad okolní rovinnou krajinou a do země zasahuje až 5 km hluboko. Dlouhý je 3,6 km a široký 2,4 km. Geologické stáří je až 600 mil. let.

Okolo celého útvaru vede několik různě dlouhých tras. Podél těchto cest se nachází spousta domorodých kreseb a posvátných míst oddělených od okolí plotem. Vstup do ohrazeného prostoru se považuje za přečin. Přesto je v blízkosti hory postaven luxusní hotel Longitude 131° jako skupina patnácti domečků ve stylu stanů.

Pískovcový útvar má nesmírný kulturní a náboženský význam pro zdejší domorodce (Anangy). Celé území okolo útvarů Eyers Rock a Kata Tjuta patřilo od pradávna lidu Anangů a zároveň je křížovatkou domorodých *cest stvoření*. Především cest:

- Mala (klokan pruhovaný)
- Liru (jedovatý had)
- Koniya (krajta)
- Kurpany (psí netvor)

Tyto cesty jsou pro lid Anangů velice důležité.

Celá posvátná oblast byla Anangům v roce 1985 po vleklých soudních přích s Australskou vládou navracena. Od tohoto roku je zapsána do Seznamu světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO.

Podle domorodé tradice stvořili Ayers Rock dva chlapi, kteří si zde po velkém lijáku hráli s blátem.

Prvním Evropanem, jenž spatřil Uluru, byl cestovatel Ernest Giles v roce 1872. Na vrchol jako první vystoupil William Gosse v roce 1873 a skálu pojmenoval na počest jihoaustřalského politika sira Henryho Ayerse – *Ayers Rock*

Podobně jako Národní park Kakadu, který taky leží na Aboriginals Land, i oblast kolem Uluru a Kata Tjuta pronajali Australci zpět australské vládě, která tady zřídila Národní park Uluru – Kata Tjuta.

Uluru (Národní park Yulara) Yulara stojí na místě, kde ještě před dvaceti lety nebylo nic než poušť. Pak se vláda Northern Territory rozhodla, že kousek od Uluru postaví turistickou základnu pro návštěvníky národního parku, a v roce 1984 byla Yulara otevřena. Stojí v ní několik hotelů.

Uluru, tyčící se do výšky 348 m nad okolní poušť (867 m n. m.), je obrovský balvan, jehož dvě třetiny jsou pohřbeny pod zemí. Jde o zbytek mnohem většího pohoří, které se na tomto místě kdysi rozkládalo.

Uluru je jméno celé téhle oblasti a Australci tak nazývají i skálu. My běloši ji ale známe spíš pod jménem Ayers Rock (Ayersova skála). Jako neobvyklá anomálie, vyčnívající z jinak ploché pouště, má Uluru pro Australce mimořádný význam. Je v ní proto řada posvátných míst, většinou jeskyní, puklin apod., narušujících celistvost skály.

Jedním takovým místem je i průrva, na jejímž konci je jezírko Mutitjulu. Na jejích stěnách jsou nástěnné malby.

Warayuki, posvátné místo mužů místního kmene Anangu. Kolem této jeskyně jsou ze všech stran rozmístěny cedule zakazující vstup i focení. Je to jedno z těch míst, kam smí vstoupit jen zasvěcení, a ještě k tomu pouze muži.

Celá skála je plná malých či větších jeskyní, z nichž v některých jsou domorodé kresby a u jiných je zase voda. Ta nejhezčí a nejzajímavější místa jsou většinou označena jako posvátná (buď pro muže, nebo ženy kmene Anangu).

Národní park Fraserův ostrov

Největší písčný ostrov na světě. Východní pobřeží, Tichý oceán. K'Gari – původní název. Bílé pláže se strmými barevnými pískovcovými útesy, mohutné deštné lesy, křišťálová jezera, Deštný les na písčných dunách – jediný subtropický deštný les, který roste na neúrodném písku. Okolo 200 mírně kyselých jezer a tůní. Vzácná jezera s nepropustnou vrstvou z uhynulých rostlin a napadaných listů. Druhově nejbohatší a největší ptačí společenstvo v Austrálii. 1992 UNESCO severní část ostrova.

Hanns-Joachim Neubert/ SCIENCE COM, Winfried Maass, Nejkrásnější národní parky světa, REBO Productions, Dobřejovice, 2008, str. 208.

http://tridajakoekosystem.php5.cz/koralove_utesy.html

<http://dalky.cz/cteni/c-narodni-park-purnululu.html>

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Uluru>